

УДК 658.114.3
JEL Classification K 220

Карпенко Віталій

к.е.н., доцент, доцент кафедри маркетингу і товарознавства
Хмельницький національний університет
м. Хмельницький, Україна
E-mail: vitaliy_karpenko@ukr.net

ПРОЦЕСИ КОРПОРАТИЗАЦІЇ У СУЧАСНИХ УМОВАХ ТА ЇЇ ГЕНЕЗИС

Анотація

Вступ. Корпорація є специфічною формою організації діяльності, що накладає певні обмеження на використання тих чи інших типів організаційних структур. Понятійне осмислення терміна «корпорація» пов'язано з різноманітністю теоретико-методологічних підходів авторів, які досліджують дану проблему.

Методи. Теоретичною і методологічною основою дослідження є фундаментальні положення сучасної економічної теорії, наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених, нормативні та законодавчі акти України з питань становлення корпоративного сектору. У процесі дослідження застосовувалися наступні методи: аналізу і синтезу – для вивчення об'єкта і предмета дослідження; абстрактно-логічний (теоретичні узагальнення та формулювання висновків); конструктивний та експериментальний (удосконалення системи управління корпораціями). Методи системного аналізу й логічних узагальнень, синергетичний підхід використані в процесі аналізу сутності й економічного змісту категорії «корпорація».

Результати. Наукова новизна полягає у розвитку теоретичних положень та виробленні концептуального підходу щодо теоретичного осмислення розуміння поняття «корпорація» як організаційної форми, сутність якої відображає мету, завдання та структуру об'єднання учасників корпоративних відносин, а також корпоративного управління як способу забезпечення врахування і захисту інтересів інвесторів.

Перспективи. Передбачено, що для розвитку корпорацій необхідне розуміння їх ролі, їх значення усіма секторами економіки, що розвиваються. В умовах збільшення кількості ділових контактів корпорації, підвищення вимог до якості її внутрішніх і зовнішніх комунікацій, рівня їх раціональності, технічного і технологічного забезпечення процесу взаємодії складових корпорації між собою і з суб'єктами зовнішнього оточення, управління конкурентоспроможністю корпорації може бути ефективним тільки тоді, коли воно буде здійснюватися з урахуванням інтересів суб'єктів та інститутів ринку, що вступили у взаємини з корпорацією.

Ключові слова: корпорація, корпоративне управління, акціонерне товариство, власність, учасники.

Вступ.

В умовах тотальної глобалізації, посилення конкурентної боротьби і зростання кризових явищ у сучасній економіці ХХІ ст. корпоративна форма організації бізнесу набула широкого розповсюдження, як одна з найбільш ефективних та прогресивних. Корпорації є ядром економічної системи країни, від їхнього зростання залежать макроекономічні показники, рівень життя і добробут населення, тобто вони виробляють основну частку валового національного продукту, створюють робочі місця, виступають суб'єктами лобізму та лідерами громадської думки. Корпорації активно впливають на динаміку світових ринків, на процеси формування вартості товарів у національних економіках через можливість розміщувати виробництво на територіях інших держав. Корпорації використовують їх порівняльні переваги, знижуючи тим самим витрати на виробництво продукції і збільшуючи прибуток.

Перехід країни до ефективної моделі економічного розвитку, пріоритетом якої є орієнтація на експорт і науково-технологічний розвиток, суттєво посилив ступінь залучення корпорацій у світові торговельно-економічні процеси, котрі передбачають активізацію процесів глобалізації. Однак специфічна інституційна структура вітчизняної економіки здійснює істотний вплив на мету та цілі компанії, систему її інтересів і на формування інноваційної політики. В основі реалізації конкурентних переваг корпорацій лежить необхідність врахування різноманітних інституційних передумов, потреба використання специфічних стратегій для виходу на нові ринки, формування нових корпоративних структур.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Вагомий внесок у створення наукового підґрунтя для формування й функціонування корпорацій зроблено у працях ряду зарубіжних і вітчизняних вчених: І. Ансоффа, Р. Брейлі, Ю. Бріггема, С. Брю, Ю. Вінслава, Дж. Гелбрейта, П. Друкера, К. Макконнелла, П. Самуельсона, М. Портера, А. В. Сірка та ін.

Сьогодні немає сумнівів – корпорація як суперечливе, але важливе явище сучасної економіки вимагає уважного і всебічного вивчення. Однак, існуючі наукові роботи вирішують далеко не всі проблеми, які стоять перед сучасною теорією корпорації. Частина з них носить макроекономічний або політекономічний характер.

Методологічні підходи до дослідження сутності корпорації повинні базуватися на застосуванні чіткого понятійного апарату. Однак, термін «корпорація», що традиційно використовується в Україні, в даний час є досить багатозначним і вживається у декількох значеннях. Досить активне, але вкрай суперечливе застосування терміна «корпорація» у вітчизняних нормативних правових актах, відсутність єдності поглядів серед вчених в розумінні змісту корпорації і, як наслідок, непослідовне застосування цього терміна до різних організаційно-правових форм при систематизації юридичних осіб, обумовлюють необхідність дослідження поняття корпорації в практиці економіко-правових відносин.

При вивченні корпорації слід використовувати метод, який базується на ретроспективному встановленні її змісту і ознак, що полягає у визначенні сутності правового явища, яку в нього вкладали римські юристи. Даний підхід до розробки дефініції «корпорація» виправданий тим, що дана цивільно-правова категорія є результатом еволюції римського права.

Отже, існуючі підходи потребують адаптації в напрямі вдосконалення управління економічним і структурним розвитком корпорацій, та посилення їх ролі у забезпеченні конкурентоспроможності економіки України.

Мета.

Мета дослідження полягає в узагальненні сучасних наукових теоретичних та прикладних підходів до функціонування корпорацій як суб'єкта економічних відносин в умовах глобалізаційних процесів у світі.

Методологія дослідження.

Теоретичною і методологічною основою дослідження є фундаментальні положення сучасної економічної теорії, наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених, нормативні та законодавчі акти України з питань становлення корпоративного сектору. У процесі дослідження застосовувались наступні методи: аналізу і синтезу – для вивчення об'єкта і предмета дослідження; абстрактно-логічний (теоретичні узагальнення та формулювання висновків); конструктивний та експериментальний (удосконалення системи управління корпораціями). Методи системного аналізу й логічних узагальнень, синергетичний підхід використані в процесі аналізу сутності й економічного змісту категорії «корпорація».

Результати.

Термін «корпорація» є досить багатозначним і вживається в декількох значеннях, що обумовлено складністю і багатогранністю даного економічного феномена. Так, в економічній науці термін «корпорація» вживається і як синонім поняття «компанія», і в значенні господарюючого суб'єкта, капітал якого утворений пайовою участю декількох осіб (юридичних і / або фізичних). Корпорація може бути представлена як інтегрована структура, котра особливим чином впорядковує майнові відносини учасників при спільному веденні бізнесу, або як велике організаційне утворення (концерн, холдинг, група компаній), концентрує права власності та контроль над діяльністю підприємств, що мають обмежену самостійність.

Така багатоаспектність поняття говорить про складність досліджуваного об'єкта, що зумовлює різновекторність його розгляду. Можливо, саме тому втрачає сенс його (поняття) офіційне (законодавче) оформлення і визнання за вченими-економістами права на уточнення понятійних рамок терміна «корпорація».

Корпорація (від лат. *corporatio* – об'єднання, співтовариство) – широко поширена в економічно розвинених країнах форма організації підприємницької діяльності, що передбачає часткову власність, юридичний статус і зосередження функцій управління в руках професійних найманих менеджерів [1].

Існують різні точки зору стосовно появи перших корпорацій. Згідно з однією із них, витоки корпорацій треба шукати в Стародавньому Римі. Окремі автори справедливо вказують, що термін «корпорація» походить від латинського виразу «*corpus habere*», що позначає права юридичної особи [2; 3].

В. М. Хвостов вважає, що такі права стали визнаватися за приватними спілками в Римській імперії в період, починаючи з 160-х рр. н.е. [2, с. 114]. Зазначені союзи були центрами приналежності суб'єктивних цивільних прав – юридичних осіб і в джерелах римського права називалися – *universitates* або ж *corpora, corpus, corporations*. Під *universitas* розумівся самостійний суб'єкт права, який існував і діяв незалежно від фізичних осіб, які його складають. Фізичні особи впливали на волю даного суб'єкта лише за допомогою участі в діяльності його органів. *Universitas* надавався статус юридичної особи, яка і вважалася суб'єктом прав і обов'язків незалежно від окремих фізичних осіб, що складали корпорацію [4, с. 158-159].

Інші дослідники стверджують, що корпорації виникли порівняно недавно, в XIV-XVII ст., під впливом економічних перетворень, які вимагали створення такої форми ведення бізнесу, як «корпорація». З розвитком торгівлі пов'язують появу торгових гільдій, які виникли для організації торгових подорожей в окремі країни. Внаслідок розвитку морської справи виникають морські товариства, капіталістичний характер яких виражається в тому, що на перший план тут виступають відносини з приводу капіталу (корабля), а не особисті відносини членів [5, с. 92-93].

Слід зазначити, що корпорація – поняття неоднозначне. І не тільки у визначенні словника (це суспільство, союз, група осіб, що об'єднується спільністю професійних інтересів, або підприємницька організація у формі акціонерного товариства). Так, в історичному контексті саме це визначення корпорації з'явилося раніше за інших. У ньому простежується не тільки аналогія із середньовічною цеховою організацією, з характерними для неї внутрішніми статутами, правилами участі, монополюючим становищем на ринку.

Якщо мати на увазі основну ідентифікаційну ознаку сучасної корпорації (акціонерне товариство), то можна стверджувати, що її джерелом, яке веде свій початок з XVI ст., є практика створення акціонерних товариств в Англії. Їх учасники – торговці, авантюристи, військові, а з середини XVII ст. представники буржуазії, що об'єднували свої капітали з метою задовольнити інтереси в освоєнні заморських територій Британської імперії і розвитку торгівлі з домініонами. Ризики такого роду підприємств компенсувала обмежена відповідальність. Але множинність випадків обману вкладників призвела до необхідності спочатку обмежити свободу організації і сферу діяльності акціонерних товариств (початок XVIII ст.), а потім законодавчо формалізувати умови функціонування акціонерних товариств, чітко прописавши процедури емісії акцій і захисту прав акціонерів, відповідальність членів ради директорів (1844 р.).

У своєму досконалому вигляді корпорація постала лише в 30-х роках XX ст., коли в рамках антикризових заходів у США були прийняті закони про цінні папери, біржі, публічні корпорації, антимонопольне регулювання.

Отже, є підстави визнати, що термін «корпорація» походить від пізньокласичного «*corporatio*», що вживається стосовно союзних об'єднань (осіб і майна), котрі володіють деякими ознаками сучасних юридичних осіб, заснованих на членстві його учасників.

Використання у визначенні сутності корпорації правової конструкції «юридична особа»

вважаємо виправданим з наступних причин. По-перше, для юридичного оформлення об'єднання учасників бізнесу і їх капіталів необхідний факт реєстрації корпорації в державному органі. По-друге, об'єднання осіб і капіталів формується за допомогою юридичної особи ознаками самостійного суб'єкта права, відмінного і відокремленого від осіб, які його створили і беруть в ньому участь, виступає особливим учасником цивільного обороту і має власні права і обов'язки, несе самостійну відповідальність за зобов'язаннями. Юридична особа повинна мати своїх представників, через яких формується воля юридичної особи, що розглядається як результат взаємодії економічних інтересів учасників бізнесу. Таким чином, вважаємо, що правове трактування корпорації є справедливим, але не є достатнім для розкриття її сутності та змісту [3].

Корпорація може розглядатися як категорія, під якою розуміють підприємницьке об'єднання капіталу, що має різні організаційно-правові форми. У вузькому розумінні – це форма підприємницького об'єднання капіталу у вигляді акціонерного товариства.

Історичний розвиток економічних відносин зумовлює безперервні зміни термінологічного апарату: в одних випадках це здійснюється через появу принципово нових понять, в інших випадках, може відбуватися трансформація старих категорій. Проблема виникає в тому, що окремі термінологічні неузгодженості здатні створювати досить серйозні проблеми для сучасної науки і практики, оскільки багато понять можуть носити характер базисних.

У цьому контексті необхідно визнати, що зарубіжний досвід, як і досвід історії, далеко не завжди може бути незмінно імплементований в існуючі об'єктивні реалії. Будь-яке поняття, безумовно, може інтерпретуватися в декількох значеннях. У зв'язку із цим, думку окремих авторів щодо трактування поняття корпорації слід інтерпретувати в широкому (синонім юридичної особи) та вузькому (категорія, яка використовується для позначення господарських товариств) розумінні. Це є цілком обгрунтованим і може бути використано в якості відправної позиції у впорядкуванні термінологічного і понятійного апаратів. Термін «корпорація» – це поняття неоднозначне і не тільки у словниковому визначенні (суспільство, союз, група осіб, що об'єднується спільністю професійних або інших інтересів тощо).

Сучасна корпорація – це складне, комплексне явище в сучасній національній економіці, що у певній мірі ускладнює її дослідження як категорії економічної науки. При цьому, сама корпорація знаходиться в безперервному русі, якісній еволюційній зміні. Для розуміння корпорації як складної, автономної і цілеспрямованої системи необхідно виходити з більш точного розуміння того, про що йде мова, і для цього слід розглянути всебічні варіанти пояснення еволюції корпорації з точки зору виділених підходів.

1. Корпорація як юридична особа (об'єднання фізичних та юридичних осіб або капіталів).

Енциклопедичний словник Брокгауза і Ефрона визначає корпорацію як загальну назву для багатьох видів спілок, які мають внутрішню організацію, об'єднує членів союзу в єдине ціле, є суб'єктом прав і обов'язків, тобто юридичною особою [6]. У словнику С. І. Ожегова «корпорація – це 1) об'єднана група, коло осіб однієї професії, одного стану; 2) одна з форм монополістичного об'єднання» [7, с. 298]. Наведене вище визначення корпорації не відповідає сучасному стану розвитку підприємницьких структур, адже корпорації навіть у США вже давно перестали бути тільки формою монополістичного об'єднання. Найчастіше під корпорацією розуміється одна з правових форм ведення бізнесу, поряд з одноосібними володіннями і партнерствами, тобто акцент робиться на юридичному аспекті корпорації.

Так, за визначенням Дж. Ван Хорна: «Корпорація – це знеособлене підприємство, створене законом; воно може володіти майном і брати на себе зобов'язання» [8]. С. Росс дає наступне трактування цього поняття: «Корпорація – це бізнес, заснований як окрема юридична особа, що складається з однієї або декількох приватних або юридичних осіб» [9]. На думку П. Самуельсона і В. Нордхауса, корпорація – це «юридична особа, яка може самостійно продавати і купувати, позичати гроші, виробляти товари та послуги і вступати в контрактні відносини. Вона має право обмеженої відповідальності, відповідно до якого інвестиції кожного із власників корпорації обмежені

певним розміром» [10, с. 688]. К. Р. Макконнелл і С. Л. Брю вважають, що це юридична особа, яка може видобувати ресурси, володіти активами, виробляти і продавати продукцію, брати в борг, надавати кредити, пред'являти позов і виступати в суді відповідачем, а також виконувати всі ті функції, які виконують ділові підприємства будь-якого іншого типу. Керують більшістю таких корпорацій наймані менеджери [11]. Ю. Б. Вінслав стверджує, що «... сучасна велика корпорація у більшості випадків постає як сукупність юридичних осіб, які спільно реалізують цілі та інтереси» [12].

2. *Корпорація як синонім акціонерного товариства.* Велика радянська енциклопедія зазначає, що термін «корпорація» є найбільш характерним для англо-американського права, де корпорації як форми монополістичних акціонерних об'єднань набули широкого поширення у результаті концентрації та централізації капіталу, і застосовується для позначення різних об'єднань людей з метою здійснення або захисту будь-яких приватних, групових, господарських, наукових та інших інтересів, що діють на правах самостійних організацій у вигляді цеху, гільдії, об'єднання тощо [13].

Т. Веблен запропонував вважати корпорацією велику організацію корпоративної (акціонерної) форми, вказуючи на широку її поширеність в сучасній економіці. При цьому основою успіху корпорації він вважав її інституціоналізацію, мірою чого є «good-will», сукупність нематеріальних активів корпорації, що визначаються її діловими зв'язками, патентами, «розкрученими» торговими марками, наявністю лобі в органах державної влади. Т. Веблен зазначає незворотній характер відчуження власників (акціонерів) від управління корпораціями, який пов'язаний зі зменшенням частки звичайних акцій в сукупному капіталі [14, с. 108]. На думку А. Смірнова, «корпорація – це фінансово-економічна система виробничих і невиробничих об'єктів, в основу якої покладений акціонерний капітал; прагнення до максимізації прибутку в корпоративних інтересах, при цьому суспільство ігнорує монополізацію ринків вироблених товарів і послуг» [15, с. 7].

3. *Корпорація як форма організації підприємницької діяльності.* За визначенням І. Ансоффа, «корпорація – це широко розповсюджена в країнах з ринковою економікою форма організації підприємницької діяльності, котра передбачає приватну власність, юридичний статус і зосередження функцій управління в руках верхнього ешелону професійних менеджерів, які працюють за наймом» [16]. При цьому, виробнича структура корпорації може складатися з одного підприємства, системи технологічно пов'язаних або диверсифікованих виробництв за будь-яким напрямком діяльності. Це може бути окреме акціонерне товариство або система акціонерних товариств, які складають холдингову компанію або об'єднаних на основі загальних принципів. Тобто ці визначення сутності і змісту корпорації відображають усі аспекти інтегрованих корпоративних структур.

На думку Г. Б. Клейнера, корпорація – це одна з найбільш поширених форм організації великого виробництва, заснована на спільній участі членів у діяльності організації та обмежена внеском у створення або діяльність корпорації через вартість придбаних акцій корпорації, що зумовлює відповідальність учасників за боргами корпорації. Як форма організації підприємницької діяльності корпорація передбачає часткову власність, юридичний статус і зосередження функцій управління в руках професійних топ-менеджерів, які працюють за наймом [17, с. 134]. А. В. Бандурін розглядає корпорації як «... підприємницькі структури, які мають досить складну організаційну структуру, найбільш пристосовану для функціонування в умовах ринкової економіки» [18, с. 7]. Інші автори характеризують корпорацію як «господарську систему, що включає в себе три ланки – фінансову, промислово-торгівельну і управлінську» [19, с. 3].

4. *Корпорація як об'єднання людей для досягнення загальних цілей.* Е. Дж. Долан і Д. Ліндсей вважають, що це фірма, яка має статус юридично незалежного суб'єкта, в якому власність розділена на частини (частки, паї, акції), і відповідальність кожного співвласника обмежена його внеском у підприємство [20]. Дж. К. Лафта дає визначення корпорації як виду

організації, що характеризується певною корпоративною культурою – максимальною централізацією і авторитарністю керівництва, протиставленням себе іншим об'єднанням [21, с. 13].

Великий тлумачний словник сучасної української мови трактує корпорацію, як договірне об'єднання, створене на основі поєднання виробничих, наукових і комерційних інтересів з делегуванням окремих повноважень централізованого регулювання діяльності кожного з учасників [22, с. 577]. Г. В. Назарова вважає, що корпорація, як будь-яка організація, є економічно інтегрованою системою, цілісним об'єктом, що поєднує безліч соціально-економічних процесів і зв'язків. В сучасній економіці корпорації складають економічну основу держав, формують головні тенденції і напрямки соціально-економічного розвитку. Саме тому проблеми управління новими підприємствами найбільш динамічного корпоративного сектора економіки виходять на перший план, як у практичній діяльності, так і в наукових дослідженнях [23, с. 212].

Окремі автори переконані, що корпорація – це об'єднання виробничих, проектних, торговельно-збутових, фінансових підприємств і організацій для ведення спільної господарської діяльності, зменшення можливого ризику при здійсненні капіталомістких напрямків промислової та комерційної діяльності за рахунок концентрації капіталу, функції забезпечення ресурсами, збуту продукції, оволодіння новими ринками, реалізації більш економічно доцільної стратегії розвитку господарських одиниць, що входять у корпорацію [24, с. 403]. У визначенні автори не підкреслюють, що це є основною ознакою корпорацій, обмежуючись лише перерахунком сфер діяльності можливих учасників інтеграції.

Поділяємо точку зору Е. Новицького, який використовує для позначення корпорації як об'єднання (в широкому розумінні) термін «велика диверсифікована корпорація» [25, с. 75]. Т. В. Кашаніна вважає, що корпорація – це колективне утворення, організація, визнана юридичною особою, заснована на об'єднаних капіталах (добровільні внески) і здійснює будь-яку соціально корисну діяльність [5, с. 24].

5. Корпорація як специфічна господарська діяльність. Р. Нельсон і С. Вінтер [26 с. 134-136] висунули постулат «природного відбору» кращих, більш ефективних форм корпорації. Продовжуючи біологічну аналогію, вони відзначають наявність в «оригінальній», природній «версії» механізму природного відбору – генетичної мутації. Аналогічного механізму в неінституціональній теорії корпорації немає, тобто є одиничний прояв форми корпорації, що довела високу ефективність, котра не зможе поширитися на всю економіку, оскільки ні вихідні причини такої ефективності даної форми корпорації (успішна діяльність корпорації пояснюється харизмою керівника), ні механізм перенесення її успішного досвіду є невідомими.

На думку А. В. Сірка, сучасна корпорація – це складний й особливий економічний інститут [27, с. 25].

Дж. Гелбрейт зазначає, що корпорація – це єдино можлива в сучасних умовах форма організації виробництва, яка відповідає процесу сучасної трансформації розвиненої ринкової системи господарювання в індустріальному суспільстві [28, с. 29]. Тобто, це єдиний виробничо-господарський комплекс, котрий володіє необхідним для здійснення своєї діяльності майном, створений самостійними суб'єктами економіки для ведення певної господарської діяльності та керівництва нею, що складається з наділених господарською компетенцією суб'єктів, котрі знаходяться в стійких внутрішньокорпоративних зв'язках.

В економічній літературі дане поняття характеризується наступними основними ознаками:

- є підприємницькою організацією, яка має усе необхідне майно для здійснення своєї діяльності;
- має розвинену організаційну структуру і систему органів управління та професійних керуючих;
- займає істотне становище на певному ринку або має широкий діапазон видів діяльності;
- володіє великими господарськими зв'язками;
- систематично отримує прибуток від своєї діяльності.

В економічній теорії найчастіше метою корпорації є: прибуток, виручка від реалізації, частка ринку тощо. Однак це відбувається без урахування багатосуб'єктності корпорації, шляхом виділення одного, «домінуючого» суб'єкта, який «все вирішує». Такий підхід призводить до систематичної помилки спостереження: встановлення цільової функції корпорації, ґрунтуючись на невірній обраній певній меті. В результаті – пропонувані моделі і їх практичні висновки непридатні для умов зміни розподілу влади в корпорації, здатності впливати на ключові рішення різних груп суб'єктів. Тому, необхідно при розробці постулатів розвитку корпорації зосереджувати увагу на розумінні її багатосуб'єктності і врахуванні інтересів різних суб'єктів.

Аналіз різних поглядів щодо трактування поняття корпорація дають змогу зробити висновок про те, що в розумінні зазначеного явища на сучасному етапі можна умовно виділити два підходи: філософський і економіко-правовий. Згідно філософського підходу, корпорація є об'єднанням людей, створеним з метою реалізації та (або) захисту будь-яких приватногрупових інтересів. З цієї позиції і юридичні особи, і громадські об'єднання та інші легальні форми об'єднань людей будуть корпораціями.

В рамках економіко-правового підходу можна виділити ще два напрямки. Представники першого напрямку вважають, що термін корпорація слід вживати як синонім юридичної особи. Представники другого напрямку вважають, що корпораціями можуть бути названі тільки певні, заздалегідь окреслені види юридичних осіб.

Згідно з чинним законодавством України, корпорацією визнається договірне об'єднання створене на основі поєднання виробничих, наукових і комерційних інтересів підприємств, що об'єдналися, з делегуванням ними окремих повноважень централізованого регулювання діяльності кожного з учасників органам управління корпорацією [29].

Висновки і перспективи.

Дуалізм поняття «корпорація» обумовлює необхідність розуміння корпорації як: 1) організації підприємницької діяльності, як правило, у формі акціонерного товариства, що передбачає часткову власність учасників, самостійний юридичний статус і зосередження функцій управління в руках професійних керуючих (менеджерів), які працюють за наймом. В даний час ця форма підприємств переважає, тому часто термін «корпорація» використовується як синонім терміну «акціонерне товариство»; 2) об'єднання господарюючих суб'єктів з економічними цілями діяльності для досягнення загальних цілей і захисту загальних інтересів.

Отже, під терміном «корпорація» слід розуміти об'єднання виробничих, проектних, торговельно-збутових, фінансових підприємств і організацій, котрі створюються для ведення спільної господарської діяльності, зменшення можливого ризику при здійсненні капіталомістких напрямків виробничої та комерційної діяльності за рахунок концентрації капіталу, централізації функцій забезпечення ресурсами, збуту продукції, оволодіння новими ринками, реалізації більш економічно доцільної стратегії розвитку господарських одиниць, що входять в об'єднання.

В перспективі розвиток корпорацій дасть змогу:

- відновити фондовий ринок України;
- підвищити капіталізацію вітчизняних компаній;
- посилити роль професійних менеджерів;
- підвищити конкурентоспроможність продукції вітчизняних підприємств.

Список використаних джерел

1. Азрилиян А.Н. Большой экономический словарь. Москва : Институт новой экономики, 2002. 1280 с.
2. Хвостов В. М. Система римского права. Москва : Спарк, 1996. 522 с.
3. Степанов П. В. Корпорации в гражданском праве. *Законность*. 1999. № 4. С. 11-15.
4. Функ Я. И., Михальченко В. А., Хвалей В. В. Акционерное общество: история и теория. Минск : Амалфея, 1999. 607 с.
5. Кашанина Т. В. Корпоративное право (Право хозяйственных товариществ и обществ): учебник для

вузов. Москва : НОРМА-ИНФРА М, 1999. 815 с.

6. Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона. URL: <http://dlib.rsl.ru/viewer/01003924229#?page=347>

7. Ожегов С. И., Шведова Н. Ю. Толковый словарь русского языка: 80 000 слов и фразеологических выражений / С. И. Ожегов, – 4-е изд., дополненное. – М. : Азбуковник, 1999. 944 с.

8. Ван Хорн Дж. К. Основы управления финансами: пер. с англ. Москва : Финансы и статистика, 2000. 800 с.

9. Росс С., Вестерфилд, Р., Джордан Б. Основы корпоративных финансов: пер. с англ. Москва : Лаборатория базовых знаний, 2001. 704 с.

10. Самуэльсон П., Нордхаус В. Экономика: учебное пособие; пер. с англ. Москва : Издательский дом «Вильямс», 2000. – 688 с.

11. Макконнелл К. Р., Брю С. Л. Экономикс: принципы, проблемы и политика ; пер. с 14-го англ. изд. Москва : ИНФРА-М, 2004. 972 с.

12. Винслав Ю. Утверждая научные принципы управления интегрированными корпорациями. *Российский экономический журнал*. 2001. № 10. С. 3-26.

13. Большая Советская Энциклопедия ; главный редактор О. Ю. Шмидт .Т. 34. Москва, 1937. С. 355.

14. Веблен Т. Теория делового предприятия. Москва : Дело, 2007. 288 с.

15. Смирнов А. Государственно-корпоративный сектор и его развитие. *Экономист*. 2008. № 1. С. 3–14.

16. Ансофф И. Новая корпоративная стратегия. СПб. : Питер, 1999. 416 с.

17. Популярная экономическая энциклопедия ; глав. ред. А. Д. Некипелов. Москва : Большая Российская энциклопедия, 2001. 368 с.

18. Бандурин А. В. Деятельность корпораций. Москва : БУКВИЦА, 1999. 600 с.

19. Масленченков Ю. С., Тронин Ю. Н. Финансово-промышленные корпорации России. Москва : ДеКа, 1999. 448 с.

20. Долан Э. Дж., Линдсей Д. Рынок: микроэкономическая модель ; пер. с англ. В. Лукашевича и др.; общ. ред. Б. Лисовик, В. Лукашевич. Санкт-Петербург. 1992. 496 с.

21. Лафта Дж. К. Эффективность менеджмента организации. Москва : Русская деловая литература, 1999. 320 с.

22. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) ; уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ : Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.

23. Назарова Г. В. Механізм функціонування корпорації в інституціональному середовищі. *Наукові праці Дон.НТУ. Серія: економічна*. Випуск 40-3. 2006. С. 212-217.

24. Денисов А. Ю., Жданов С. А. Экономическое управление предприятием и корпорацией. Москва: Издательство «Дело и сервис», 2002. 416 с.

25. Новицкий Е. Стратегическое планирование в высоко-диверсифицированных корпоративных структурах: в мировой практике и на опыте АФК «Система». *Российский экономический журнал*. 1999. № 8. С. 72-78.

26. Нельсон Р., Уинтер С. Дж. Эволюционная теория экономических изменений. Москва : Финстатинформ, 2000. 536 с.

27. Сірко А. В. Корпоративні відносини в перехідній економіці: проблеми теорії і практики. Київ: Імекс, 2004. 414 с.

28. Гэлбрейт Дж. Новое индустриальное общество: Пер. с англ. Москва : ООО «Издательство АСТ», 2004. 602 с.

29. Господарський кодекс України : за станом на 16 січня 2003 р. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. Офіц. вид. Київ : Парлам. вид-во, 2003. 192 с.

Статтю отримано: 23.03.2017 / Рецензування 15.04.2017 / Прийнято до друку: 21.04.2017

Vitalii Karpenko

Ph.D. (in Economics), Associate Professor
Department of marketing and commodity research
Khmelnitsky National University
Khmelnitskyi, Ukraine
E-mail: vitaliy_karpenko@ukr.net

PROCESSES OF CORPORATIZATION IN MODERN CONDITIONS AND ITS GENESIS

Abstract

Introduction. Corporation is a specific form of organization of activity which constrains the use of certain types of organizational structures. Different conceptual understanding of the term "corporation" is connected with a variety of theoretical and methodological approaches of the authors investigating this problem.

Methods. Fundamental provisions of modern economic theory, scientific works of domestic and foreign scientists, normative and legislative acts of Ukraine concerning establishment of the corporate sector are the theoretical and methodological basis of the research. The following methods are applied during the research: analysis and synthesis – to study the object and subject of the study; abstract and logical (theoretical generalizations and formulation of conclusions); constructive and experimental (improvement of the management system by the corporations). Methods of systems analysis and logical generalizations, synergistic approach are used in the analysis of the essence and economic content of categories "corporation".

Results. Scientific novelty lies in the development of theoretical propositions and developing of the conceptual approach regarding the theoretical comprehension understanding of the term "corporation" as an organizational form, the essence of which reflects the goals, tasks and structure of the association of the corporate relations participants and corporate management as a means of ensuring consideration and investor protection.

Discussion. It is shown that corporate development requires an understanding of its role, its importance by all sectors of developing economies. With the increased number of business contacts corporations improve the quality requirements of its internal and external communications, their level of rationality, technical and technological support of the interaction between the components of corporation among themselves and with entities external environment competitiveness management corporation can only be effective if it is implemented taking into account the interests of and market institutions that have entered into a relationship with the corporation.

Keywords: corporation, corporate governance, joint stock company, ownership, participants.

References

1. Azriliyan, A.N. (2002). *Bol'shoy ekonomicheskij slovar'* [The Big Economic Dictionary]. Moscow, Russia : Institute of New Economics.
2. Khvostov, V.M. (1996). *Sistema rimskogo prava* [The system of Roman law]. Moscow, Russia: Spark.
3. Stepanov, P. V. (1999). *Korporatsii v grazhdanskom prave* [Corporations in civil law]. *Legality*, 4, 11-15.
4. Funk, Ya. I., Mikhal'chenko, V. A., & Khvalev, V. V. (1999). *Aksionernoye obshchestvo: istoriya i teoriya* [Joint Stock Company: History and Theory]. Minsk, Belarus: Amalfea.
5. Kshanina, T. V. (1999). *Korporativnoye pravo* [Corporate Law]. Moscow, Russia : NORMA-INFRA M
6. *Entsiklopedicheskiy slovar' Brokgauza i Yefrona* [Encyclopedic Dictionary of Brockhaus and Efron]. Retrieved from <http://dlib.rsl.ru/viewer/01003924229#?page=347>
7. Ozhegov, S. I., & Shvedova, N. YU. (1999). *Tolkovyy slovar' russkogo yazyka* [Explanatory dictionary of the Russian language]. Moscow, Russia: Azbukovnik.
8. Van Khorn, Dzh. K. (2000). *Osnovy upravleniya finansami* [Fundamentals of Financial Management]. Moscow, Russia : Finance and Statistics.
9. Ross, S., Vesterfeld, R., & Dzhordan B. (2001). *Osnovy korporativnykh finansov* [Fundamentals of Corporate Finance]. Moscow, Russia: Laboratory of Basic Knowledge.
10. Samuel'son, P., & Nordkhaus, V. (2000). *Ekonomika* [Economics]. Moscow, Russia: Williams.
11. Makkonnell, K. R. & Bryu, S. L. (2004). *Ekonomiks: printsipy, problemy i politika* [Economics: Principles, Problems and Politics]. Moscow, Russia : INFRA-M.
12. Vinslav, Yu. (2001). *Utverzhdaya nauchnyye printsipy upravleniya integrirovannymi korporatsiyami* [Approving the scientific principles of management of integrated corporations]. *Russian Economic Journal*, 10, 3-26.
13. Shmidt, O. Yu. (1937). *Bol'shaya Sovetskaya Entsiklopediya* [Great Soviet Encyclopedia]. Moscow, Russia.
14. Veblen, T. (2007). *Teoriya delovogo predpriyatiya* [Theory of a business enterprise]. Moscow, Russia: Business.
15. Smirnov, A. (2008). *Gosudarstvenno-korporativnyy sektor i yego razvitiye* [The state-corporate sector and its development]. *The Economist*, 1, 3–14.
16. Ansoff, I. (1999). *Novaya korporativnaya strategiya* [New corporate strategy]. St. Petersburg, Russia: Peter.
17. Nekipelov, A.D. (2001). *Populyarnaya ekonomicheskaya entsiklopediya* [Popular economic

encyclopedia]. Moscow, Russia : The Great Russian Encyclopedia

18. Bandurin, A.V. (1999). *Deyatel'nost' korporatsiy* [The activity of corporations]. Moscow, Russia: BOOKVITSA.

19. Maslanchenkov, YU.S., & Tronin, Yu.N. (1999). *Finansovo-promyshlennyye korporatsii Rossii* [Financial and industrial corporations of Russia]. Moscow, Russia: DeKa.

20. Dolan, E. Dzh., & Lindsey D. (1992). *Rynok: mikroekonomicheskaya model'* [Market: microeconomic model]. St. Petersburg, Russia.

21. Lafta, Dzh. K. (1999). *Effektivnost' menedzhmenta organizatsii* [The effectiveness of organization management]. Moscow, Russia: Russian business literature

22. Busel, V. T. (2005). *Velykiy tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy* [Great explanatory dictionary of contemporary Ukrainian language]. Kyiv, Ukraine: Perun.

23. Nazarova, H. V. (2006). *Mekhanizm funktsionuvannia korporatsii v instytsionalnomu seredovyschi* [The Mechanism of Corporations' Functioning in the Institutional Environment]. *Scientific Papers of the DonNTU*, 40-3, 212-217.

24. Denisov, A. Yu., & Zhdanov, S. A. (2002). *Ekonomicheskoye upravleniye predpriyatiyem i korporatsiyey* [Economic management of the enterprise and the corporation]. Moscow, Russia: Business and service.

25. Novitskiy, Ye. (1999). *Strategicheskoye planirovaniye v vysoko-diversifitsirovannykh korporativnykh strukturakh* [Strategic planning in highly diversified corporate structures]. Russian economic journal, 8, 72-78.

26. Nel'son, R., & Uinter, S. Dzh. (2000). *Evolutsionnaya teoriya ekonomicheskikh izmeneniy* [Evolutionary theory of economic change]. Moscow, Russia: Finstatinform.

27. Sirko, A. V. (2004). *Korporativni vidnosyny v perekhidnii ekonomitsi: problemy teorii i praktyky* [Corporate Relations in Transition Economics: Problems of Theory and Practice]. Kyiv, Ukraine : Imex.

28. Gelbreyt, Dzh. (2004). *Novoye industrial'noye obshchestvo* [New Industrial Society]. Moscow, Russia : ООО "AST Publishing House".

29. The Commercial Code of Ukraine (2003). *Information from the Verkhovna Rada of Ukraine*. Kyiv, Ukraine : Parlamentske vydavnytstvo.

Received: 03.23.2017 / Review 04.15.2017 / Accepted 04.21.2017

